

Hemşirelik Yönetimi Eğitiminde Vaka Tartışmaları: Bir Sınıf Deneyimi*

Süheyla ABAAN**

ÖZET

Yönetimde teori ile uygulama arasında geçişi sağlamada sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri de vaka tartışmalarıdır. Vaka tartışmaları, öğrencide özellikle karar verme ile ilgili olarak belli tutum ve davranışların kazandırılmasında ya da belli konularda bir öngörü edinilmesinde oldukça yararlıdır. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu son sınıf öğrencileri, HEM 406 Hemşirelikte yönetim dersinde vaka tartışmaları yapmaktadırlar. Bu derste kullanılan vakalardan üç örneğin sunulduğu bu çalışma, hemşirelik yönetimi dersleri ve seminerlerinde vaka tartışmalarının kullanılmasına örnek oluşturabileceği düşünülmüş olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vaka çalışmaları, örnek olay, yönetim, liderlik, hemşirelik, eğitim, hizmetiçi eğitim

Case Studies In Nursing Management Education: A Classroom Experience

ABSTRACT

Case studies, providire a bridge between education and real life situations are very useful and popular training tools for management and leadership education. Students gain insight into managerial problems and learn decision making along with the experience of using value judgements, opinions and personal attitudes. This paper represents three examples of case studies used in Nursing Management course (HEM 406) at Hacettepe University School of Nursing.

Key Words: Case study, nursing, leadership, management, education, inservice education

* Bu makale 10.04.1996 tarihinde yayına kabul edilmiştir

** Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

I. GİRİŞ

Yönetimde teori ile uygulama arasındaki köprüyü kurma yolunda en fazla kullanılan yöntem vaka tartışmalarıdır. Örnek olay, yönetim oyunları olarak da isimlendirilen bu aktiviteler yolu ile öğrencilerin dikkati, günlük çalışma ortamındaki problemlere, kısıtlılıklara, eldeki kaynaklara çekilir.

İlk kez 1910 yılında Harvard Üniversitesinde yönetimde eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanan vaka tartışmaları özellikle planlama, örgütlenme, koordinasyon, yürütme-karar verme- ve kontrol ile ilgili aktivitelerin incelenmesinde rahatlıkla kullanılabilen bir yöntemdir. İletişim, motivasyon, liderlik, güç... gibi kavramların açıklanması için de uygun bir ortam sağlar. Bu tartışmalar, öğrencide aktif katılım yolu ile öğrenmeyi gerçekleştirir. Aktif katılım ve paylaşım ile öğrenci olayla ilgili gerçekleri, süreçleri, ve alternatif karar verme stratejilerini öğrenir. Böylece öğrenci, gerçek bir durum olduğunda olaylara nasıl bakması gerektiğine ilişkin bir öngörüş kazanır. Ya da hata yaptığında yani yanlış seçeneğe karar verdiğinde karşılaşması olası durumların neler olabileceğini hiçbir bedel ödmeden öğrenebilir. Çünkü, davranışlar ve çözümlerin uygun olup olmadığı bu tartışmalar içinde kendini hemen gösterir. Bu yüzden öğrenci hemen her zaman aktif olarak çözüme katılır. Ancak akılda tutulması gereken, gerçek olayların birbirinden çok farklı olduğu ve her zaman bir durum için uygun olan bir çözümün benzer bir olayda yeterli ve uygun olmayacağına öğrenciye öğretilmesidir. Vaka tartışmaları bir taraftan öğrencide belli koşullarda ve belli prensiplerle karar vermesi gerektiğini işlerken bir taraftan da yeni durumlarda nasıl düşüneceğine ve yönetsel işlevlerinin neler olabileceğine örnek oluşturacak uygulamaları göstermeyi amaçlamaktadır (Straus, Sayles 1970; Shanks, Kennedy 1980, Marquis, Huston 1996; Glendon, Ulrich 1997; Jordan 1997; Jones, Sheridan, 1999).

Yönetim ve liderliğin öğretim

Marquis ve Huston (1996) modern öğretim yöntemlerinden biri olan örnek olay- vaka incelemelerinin, yönetim için önemli olan prosedür izleme, rasyonel düşünme, sözelleşme, analiz etme gibi sol beyin aktiviteleri yanında; yaratıcılık, seçenek üretme, ilişkileri görebilme, gelecek odaklı problem çözebilme gibi günümüzün özellikle liderlik davranışı için gerekli olan sağ beyin öğrenme aktiviteleri için önemli bir araç olduğunu

vurgulamaktadır. Yazarlara göre öğrenme için tüm beynin kullanılması hemşirelikte liderlik ve yönetimin birlikte öğrenilmesi için gereklidir.

Diğer taraftan örnek olay- vaka incelemeleri yetişkin eğitimi özelliklerine uygun bir aktif öğrenme biçimidir. Bu yöntem aynı zamanda grup öğrenimi olarak da yararlıdır. Örnek olayların bireysel egzersizler dışında grup çalışması olarak hazırlanması ile bireyin ilgili konu-konulara yönelik teorik gelişmesi sağlanırken, kişiler arası, grup dinamikleri, ekip olma-yaratma becerileri de kazanması beklenmektedir. Vaka tartışmaları sırasındaki grup çalışması, zamanı iyi kullanma, hedefe doğru çalışma ya da farklılıkları ortaya koyma, paylaşma, komite oluşturma gibi ekip çalışması için gerekli davranışlara temel oluşturur. Giderek sorumlulukların tabana yayıldığı bir örgütsel yapı ve işleyiş içinde bu tür çalışmalar ekip olmayı kavratacak öğrenme yaşantıları kazandırmaktadır (Malthy, Ankrusysz 1990; Thompson 1991; Marriner, Tomey 1996).

Sorun çözme ve karar verme, ister disiplinler arası olsun ister bireysel ya da sektörler arası hemşirelerin ve hemşire yöneticilerin en önemli aktivitesidir. Karar vermede üç davranışsal özellik rol oynar. Bunlar, problemin algılanması, kişisel değer sistemi, ve veriyi ele alma yeteneğidir (Marriner-Tomey 1996). Vakalar yönetici hemşirelerin karar verme ile ilgili bu davranış özelliklerinin nasıl sergilendiğini ortaya koyarak hem özdeğerlendirme hem de grup değerlendirmesine olanak hazırlar.

Hemşirelik Yüksekokulu HEM 406 Hemşirelikte Yönetim dersinde bu yararları nedeniyle vaka tartışmaları sıklıkla kullanılmaktadır. Programda yer alan bazı vakaların ve öğrenci tepkilerinin paylaşılmasının hemşirelikte yönetim derslerinde veya seminerlerinde, oryantasyon ve hizmetiçi eğitim programlarında yararlı olabileceği düşünülerek, bu uygulamalardan bazı örnekler aşağıda sunulmuştur.

II. VAKA TARTIŞMASI

2.1. Vaka tartışması öncesi ve sonrası

Değişik zamanlarda öğrencilerin deneyimlerinden aktardıkları olaylar, bireylerin karşılaştıkları durumlar, yayınlanmış deneyimler örneğin gazete haberleri, T.V yayınları..., günlük ve mesleki yaşamdan örnekler, örnek vakalar olarak hazırlanmıştır. Vakalar öğrencide eleştirel düşünmeyi sağlayacak şekilde organize edilmiş ve öğrencinin ele alması beklenen

öğeler belirlenmiştir. Bu yolla aynı zamanda gerçekleşmesi beklenen hedefler de ortaya çıkmıştır. Hedefler vakalar için ayrılması gereken süre için rehber oluşturmuştur. Tüm bu aktiviteler ve vakalar için diğer rehberlerin hazırlığı da belli bir zaman ve çabayı gerektirmiştir.

Programa göre teorik konu vaka öncesinde ele alınmış ilgili kavram ve ilkeler tartışılmıştır. Öğrenciler gruplar halinde çalışacaklarından, önceden gruplara ayrılmıştır. Her gruba, teori ile ilgili vakanın fotokopisi verilmiştir. Öğrencilere zaman zaman vaka ile ilgili çalışma soruları verilmiş bazen de sadece karar vermesi istenmiştir. Teoride tartışılanlar ile vaka arasında geçiş yapılmasına dikkat edilmiştir. Bu amaçla örneğin “ Bunlar disiplinle ilgili olan temel noktalar ve kurallardı. Şimdi gerçek hayatta bunların nasıl işlerlik kazanabileceğini-kazandığını görelim” denilmiş ya da “ siz hiç böyle durumlarla karşılaştınız mı” diye sorularak vaka ile identifikasyon yapmasına çalışılmıştır.

Gruplar önce kendi arasında vakayı tartışmış ve karar vermiştir. Sonra gruplar birbirinin tartışmalarını ve kararları paylaşmıştır. Kararların bazen ne olduğu üzerinde durmak yerine, bu karara varmada hangi ilkelerin göz önüne alındığı üzerinde durulmuştur. Bazen sadece “tartışma” beklenen çıktı olmuştur. Tartışma sonunda ayrıca duygular ve kavramların uygulamaya dökülmesindeki zorluklar tartışılmıştır. Bazen de farkına varılmayan eğilimlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Grupta herkesin tartışmalara katılmasının en önemli ilke olduğu sürekli vurgulanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Hem 406 Hemşirelikte Yönetim Dersi uygulamaları içinde yer alan bazı vakalar aşağıda verilmiştir:

ÖRNEK 1

Bu vakalardan birisi, genel anlamda karar verme kurallarını içeren acil durum planlaması idi. Bu alıştırma bireysel karar verme aktivitesi olarak planlanmış ve uygulanmıştır. Öğrenciler seçimlerini kendi kendilerine yaptıkları bir değerlendirme sonucunda belirlemiş ve yazılı olarak öğretim üyesine vermişlerdir.

ACİL DURUM PLANLAMASI

Dinar’ daki şiddetli depremin ardından Devlet hastanesinde çalışan bir hemşire olarak derhal organize olmanız kayıp ve sakatlıkları en aza indirme konusunda tüm

düzenlemeleri yapmanız gerekmektedir. Yardımların dört beş günden önce size ulaşmasının mümkün olmayacağı, buna göre düşünmeniz gerektiği bildirilmiştir. Siz bir çadırda 50 hastadan sorumlusunuz. Hastalarınızda kırık, yanık, yumuşak doku yaralanmaları var. Çok çabuk bir şekilde size beş gün için gerekli malzeme, araç ve gereci seçmek ve hastalarınıza bakmak zorundasınız.

Aşağıda verilen listeden seçeceğiniz 7 Madde neler olmalıdır? Gerekçelerinizle belirtiniz.

Konserve yiyecek	IV solusyon
El lambası	IV-IM penisilin
Steteskop	İçme suyu
Oksijen tüpü	Steril küvet
Aspirin	Ambu
Steril bandaj	Battaniye
Makas	

Öğrencilerin tartışma öncesi sıralamaları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo1: Öğrencilerin Tartışma Öncesi Sıralamaları

Madde	Sayı	%
Konserve Yiyecek	76	80
Battaniye	75	78.9
İçme suyu	72	75.7
El Lambası	71	74.7
I.V.Solusyon	68	71.5
Steril bandaj	65	68.4
Oksijen tüpü	48	50.5
Aspirin	41	43
IM.IV penisilin	26	27.3
Ambu	17	17.8
Makas	15	15.7
Steril küvet	2	2
Steteskop	1	1

Bu sınıf egzersizi sırasında öğrencilerin öncelikle, karar vermek için durumla ilgili daha fazla bilmek istedikleri veya ayrıntılarla ilgilendikleri dikkati çekmiştir. Örneğin öğrencilerin: Elektrikler kesik miydi?, Oksijen

tüpü ile birlikte diğer gereçler de var mıydı? Hemşirede makas yok muydu?, Solusyon iğne ve I.V.tüple birlikte değil miydi? Penisilinin yanında enjektör var mıydı? Hemşire tek başına mıydı? şeklinde yönelttikleri sorular ayrıntılarla ilgilendiklerini göstermektedir. Ayrıca, gerekçelerini sıralayan öğrencilerin bazı maddelerle ilgili tüm gerçekleri yeterince gözönüne almadığı görülmüştür. Örneğin Aspirin birkaç amaçla: antienflamatuar olarak ve/ veya ateş ve ağrıyı azaltmada ve psikolojik bir destek olarak da kullanılabilir. Aynı şekilde bandaj yarada kullanıldığı gibi kırıklarda da kullanılır. I.V solusyon şayet infüzyon için kullanılmayacaksa bile yara temizliği hatta içecek olarak kullanılabilir. Penisilini seçenler "enfeksiyon için mutlaka verilmelidir" düşüncesiyle bu kararı verdiklerini söylemişlerdir. Oysa penisilin, iğne olmayabileceği için verilemeyebileceği gibi, reaksiyon yapma olasılığı da fazla olan bir ilaçtır. Böyle bir durumda, bir reaksiyon olursa müdahale etmek pek olası değildir. Ayrıca bir kaç gün içinde yardım gelecektir. Ambu mutlaka olması gereken bir aygıt değildir, herkez ağızdan ağıza resesütasyon yapabilir. Battaniyeler korunma-ısınma ve kırıklarda kullanılabilir. Bu egzersiz ayrıca, bazı temel ilke ve kuramların hatırlanması ile karar seçeneklerinin neler olabileceğini de öğrenciye göstermiştir. Örneğin böyle bir durumda temel insan gereksinimlerinin hatırlanması kararın verilmesini kolaylaştıran ve çabuklaştıran bir unsur olmaktadır.

Bu şekilde yapılan sınıf tartışmasından sonra öğrencilerden kararlarını tekrar gözden geçirmeleri ve yeniden karar vermeleri istenmiştir. Bu tartışmalar sonrasında grubun %60 ı 1-3 maddeyi değiştirmiştir. Tablo 2 öğrencilerin kararlarındaki değişmeyi göstermektedir.

Tablo2: Öğrencilerin Tartışma Sonrasında Yaptıkları Değişiklikler

	Sayı	%
Değişme yok	38	40.0
1-2 değişiklik	55	57.8
3 değişiklik	2	2.2

Aşağıda öğrencilerin % 60'ının yaptığı değişikliklerin en sık hangi maddelerde olduğu yer almaktadır.

Tartışmadan sonra Reddedilen maddeler	Tartışmadan sonra Seçilen maddeler
Ambu	Makas
Oksijen	Aspirin
Penisilin	El lambası

Vaka ilk bakışta basit görülebilir. Ancak karar vermenin hele böyle acil bir durumda karar vermenin zorluğunu öğrencilere göstermesi açısından önemli bir deneyim olarak ele alınmalıdır.

Bu tartışma sırasında öğrenci, teorik olarak gördüğü karar verme davranışında bireyi etkileyen bazı özellikleri tanımlamıştır. Örneğin öğrenci kararını, uygulamalarla ilgili bilgisi, alışkanlıkları, genel eğilimleri ve inançları, yaşam felsefesi doğrultusunda şekillendirdiğini farkına varmıştır. Öğrenci kararın, bireysel hedef ve geçmiş yaşantılarla ne kadar bağımlı olduğunu görmüş ve doğru kararın ancak doğruların -gerçeklerin bilinmesiyle verilebileceğini anlamıştır.

Hemşirelikte yönetim dersi konuları ilerlediğinde delegasyon ile ilgili olarak aşağıdaki durum kullanılmıştır.

ÖRNEK 2

YETKİ DEVRİ

32 Yataklı bir Kalp-damar cerrahisi servisinin sorumlu hemşiresi olarak görev yapmaktasınız. Henüz yemekten döndünüz, size:

- Hasta odasındaki tuvaletin tıkanıdığı ve neredeyse taşmak üzere olduğu ,
- 4 hastanın ameliyatının kaldığı ve yemek yemeleri gerektiği,
- Bir ziyaretçinin hasta odasında bayıldığı,
- 26 nolu odada Ahmet bey'in mayisinin tıkanıdığı ve yeterli mayi alamadığı,
- Ameliyathaneden telefon edilerek Ayşe hanım'ın pre-op IM enjeksiyonunun yapılması gerektiği bildirildi.

Serviste siz (sorumlu hemşire), öğrenci hemşire ve sekreterden başka kimse bulunmamaktadır. Kime, neyi, hangi sıra ile yaptırmanız gerekir. Karar veriniz.

Tartışmalardan sonra öğrenciler en iyi görevlendirmenin şu şekilde olabileceğine karar vermişlerdir. Sorumlu hemşire önce bayılan ziyaretçiye bakmalıdır. Öğrenci hemşire tıkanan mayii çekebilir, bu ara sekreter tıkanan tuvalet için atölyeyi arar ve diyetisyene yemekler için haber verir.

Sorumlu hemşire ziyaretçinin durumu stabil olunca öğrenci hemşireyi başına bırakır. Ardından Ayşe hanımın premedikasyonunu yapabilir ve I.V başlayabilir.

Bu egzersiz sırasında iki temel kararın verilmesi gerekmektedir. Birincisi, kim hangi beceriyi yapmaya yetkilidir ve ikincisi, hangi öncelikte yapılmalıdır. Aslında öğrenciler kimin işi yapacağı konusunda pek tereddüt yaşamamışlar ama önceliklerin belirlenmesinde daha fazla bilgi gerektiğini düşünmüşlerdir. Örneğin Ahmet Bey ne kadar hasta? Sistem nasıl? Neden başka hemşire yok? Öğrenci kaçınıcı sınıfta? Bu sorular karar vermede daha fazla bilgi veya gerçeklerin bilinmesi ile doğru karar verilebileceğini bir kez daha öğrencilere göstermesi açısından önemlidir.

Dersler ilerledikçe konularla ilgili daha karmaşık olaylar incelenmeye başlanmıştır.

Disiplin vakası bunlardan birisidir:

ÖRNEK 3

DISİPLİN

Ütopya hastanesinde, bir serviste çalışan hemşirelerden bazıları, belirli günlerde sorumlu hemşire tarafından bodrum kattaki bir yere gönderilerek pamuk ve kesilmiş gazlı bezlerle spanç hazırlamaktadırlar. Bu spançlar sonra steril edilerek kullanılmaktadır.

O gün yine servis sorumlusu jinekoloji servisinde çalışan hemşirelerden bir grubunun spanç yapmaya gitmesini ister. Gruptan bir hemşire " 3 aylık hamile olduğumu, midesinin bulandığını ve pamuk havlarının şikayetlerini arttıracığı için gitmek istemediğimi" belirtir.

Servis sorumlu hemşiresi "sen zaten son günlerde görevlerini yerine getirmiyorsun, seni başhemşireliğe şikayet edeceğim ve cezalandırılmanı sağlayacağım" diyerek tepkisini gösterir.

Bu hastanedeki planlama, örgütleme, yürütme ve değerlendirme problemleri nelerdir?

Hemşire ve servis sorumlusunun tepkisi haklı bulunabilir mi?

Bu olayın tartışması sırasında sınıfın tamamı bu hastanede her açıdan plansızlık, örgütleme eksikliklerini tanımlamışlardır. Bu hastanede kim neyi yapacak? Hangi nitelikteki kişiler yapacak gibi örgütlenmede ele alınması gereken bazı soruların cevaplarının aranmadığı belirlenmiştir. Ayrıca bu hastanede çalışanların, en üstteki sorumludan servis sorumlusuna

yetişmemiş olduğu yargısı olmuştur. Hemşireler ne yapmalı ? Görev dağılımı nasıl olmalı? Bu kadar hemşireye gerek var mı? gibi konuların hiç düşünülmemiş olduğu üzerinde durulmuştur.

Diğer taraftan servis sorumlu hemşiresinin tehdit edici davranışı tüm gruplar tarafından hemen tanımlanmıştır. Servis sorumlu hemşiresinin disiplin olgusunu hiç bilmediği gibi, disiplini ceza olarak algıladığı, üstüne üstlük disiplinin kendi yetkisi içinde olduğunun farkında bile olmadığını bazı öğrenciler tanımlayabilmiştir. Bu bağlamda sorumlu hemşirenin kendi acizliğini ve güçsüzlüğünü ortaya koyduğu da belirtilmiştir. Sorumlu hemşirenin, hemşirenin çalışması ile ilgili bir sorun sezmesine karşın, bir tepki vermemesi, rehberlik yapmaması hemen hemen tüm gruplarca fark edilen bir durum olmuştur.

Bu olayın irdelenmesi sırasında iki grup hariç tüm grupların “spanç yapmayı” olağan bir durum olarak algıladığı ortaya çıkmıştır. Oysa öğrencilerin lisans eğitimlerinin son yarı yılında kendi görevlerinin bilincinde olması ve bu görevlendirmeyi onaylamaması beklenmektedir. Burada, bazı alışılmış davranışların sorunların belirlenmesinde nasıl engel oluşturabileceği üzerinde durulmuştur.

Öğrencilerin hamile hemşirenin tepkisinden de rahatsızlık duymadıkları görülmüştür. Aksine sorumlu hemşireyi empati yapmadığı için suçlamışlardır. Onlara göre bu olayda, sorumlu hemşire haksız, hemşire haklıdır. Oysa şöyle bir değerlendirme yapmak daha uygun olacaktır: Hamile hemşirenin görevinin bilincinde olduğunu göstermek yerine fizik durumunu ön plana çıkaracak şekilde bir tepki göstermesi; O'nun da bir “profesyonel”- “meslek mensubu” olmadığını bir işareti olarak algılanmalıdır. Serviste çalışan hemşirelerin de “Bu bizim işimiz değil” demek yerine görevlendirmeyi kabul etmeleri ayrıca hemşirelik eğitiminin ve hemşirelerin de eksikliklerini ortaya sermektedir.

Sorumlu hemşirenin bu göreve belli kriterlere göre seçilmediği gibi, bu göreve hazırlanmadığı da tüm sınıfça kabul edilmiştir. Yapacağı işe hazırlanmayan bireylerin uygulamalarında da aksaklıklar olacağı herkes tarafından benimsenmiştir. Bu olay öğrenciye, bir durumu hemen kritize etmek veya sonuca ulaşmak hatta yargılamak yerine çok boyutlu düşünmesini, değişik rolleri üstlenerek düşünmesi gerektiğini gösteren gerçek olaylardan biridir.

B. Öğrencilerin vaka tartışmalarına genel tepkileri

Öğrenciler genelde vaka tartışmalarından zevk aldıklarını ve öğrenme için olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Ancak sınıfın kalabalık olması tartışmaların bazen belirlenen süre dışına taşmasına neden olduğundan bu durumun sıkıntı yarattığı da belirtilmiştir. Öğrenciler, irdelemeden, ne kadar kolay karar verdiklerini bu egzersizlerle anladıklarını, bilgi transferi yapmanın önemli bir davranış olduğunu gördüklerini vurgulamışlardır.

Egzersizler grup çalışması şeklinde yürütüldüğünden , öğrenciler ayrıca liderlik, grup üyesi olma, dinleme, soru sorma, sırasını bekleme, düşüncelerini iyi ifade etme, ikna etme gibi becerileri de kazandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler ayrıca bazı eğilimlerini görme fırsatı bulduklarını dile getirmişlerdir. Sınıftaki bir kaç öğrenci, olaydakine benzer durumla karşılaştıklarını ancak ne yapması gerektiğini bilemediklerini, bu nedenle kendilerini kötü hissettiklerini, bu tür egzersizler yapmanın gerçekten yararlı olduğunu söylemiştir.

Öğrenciler ayrıca, karar vermede uzlaşma yoluna nasıl gideceklerini de bu tartışmalar sırasında öğrendiklerini belirtmişlerdir.

C. Genel problemler

Bazı öğrenciler kendilerini olayın kişileryle fazla tanıtmaya çalıştıklarından sınırlı bir değerlendirme yapmışlardır. Bunun tersi durum da aynı sonucu yaratmıştır. Örneğin öğrenciden bir yönetici gibi düşünmesi, davranması beklenirken dışarıya çıkmak isteyen, veya bir hocasıyla randevusu olduğunu söyleyen öğrenciler olmuştur.

Teorik derse devam etmeyen öğrencinin vaka tartışmalarında birşey yapması mümkün olmadığı gibi grup dinamiğini de bozmaktadır. Bu nedenle öğrencinin teorik dersi izlemesi önemlidir.

Bazen olay öğrenci için “ hayal” olarak değerlendirilmekte ve öğrenci kendini böyle durumda karar verici görememektedir. Bu durum çoklukla bütçe planlama egzersizinde ortaya çıkmıştır.

Öğrenci o zamana kadar sadece hasta ve hemşireyi ele aldığından, diğer bir deyişle dar çerçevede değerlendirme yaptığından birdenbire geniş çerçevede düşünme alışkanlığı kazanamamaktadır. Öğretim üyesinin vaka

tartışması sırasında sürekli, yönetici hemşirenin “farklı” düşünmesi, davranması ve bakması gerektiğini vurgulaması gerekmiştir.

Öğrencilerin bazen ayrıntılar üzerinde fazla zaman harcadıkları, daha önce karşılaştıkları bazı kavramları yanlış ortaya koydukları, uygun veriler yokken sonuçlara ulaştıkları, yanlış genellemeler yaptıkları dikkati çekmiştir.

Öğrencilerin kendi eğilim ve tutumlarının farkına varmadıkları görülmüştür. Bu durum özellikle bir psikiyatri servisinde yapılan değişimin incelenmesi sırasında oldukça açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Değişimi inceleyen tartışma gruplarının tamamı servisin yöneticisini hekim olarak kabul etmiş ve tüm değerlendirmelerini buna göre yapmışlardır.

Bir özel hastanın bakımı ile ilgili vaka tartışması sırasında öğrencilerde öfke, kızgınlık gibi duyguların olduğu ortaya çıkmış ve böyle duyguların karar vermeyi nasıl etkilediği tartışılmıştır. Bu vaka ile ayrıca öğretim üyesinin, öğrencilerin bu tür duygularını farkında olarak, öğrencilere gerçekleri göstermesi gerektiği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Sınıfta duygulanım ile olan hareket- heyecan ele alınmazsa, öğrencilerin bazen vakanın önemli noktalarının anlamasının engelleneceği unutulmamalıdır.

Öğrenci sayısının fazlalığı ve sınıftaki sıkışıklık tartışma ortamı için bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ayrıca vakalar dakika dakika olayı veremediğinden öğrencilerin tüm ayrıntıları gözden geçirmesi gerekmiştir. Öğrenci böylelikle günlük yaşamda hiç dikkat etmediği en küçük ayrıntıları bile düşünmek zorunda kalmıştır.

Öğrencilerin bazen vakadaki kelimeleri yanlış okudukları dolayısıyla farklı değerlendirmeler yaptıkları görülmüştür. Bir başka karşılaşılan durum ise öğrencinin birkaç yıl öncesine kadar güncel olan bazı aletleri bilmemesi olmuştur. Örneğin bazı öğrenciler “Transistörlü radyo” nun telsizli radyo olduğunu düşünmüşler, bazıları ise “cibinlik”in ne olduğunu sormuşlardır.

Yapılan vaka tartışmaları, genelde ne kadar çabuk ve kolay-irdelemeden karar verildiğine de zaman zaman iyi örnek oluşturmuştur.

III. SONUÇ

Gözlenen problemlere karşın öğrenci değerlendirmelerinin olumlu olması, vaka tartışmalarının Hemşirelik yönetimi derslerinde veya seminerlerinde, oryantasyon ve hizmetiçi eğitim programlarında rahatlıkla kullanılabilir olduğu sonucunu vermektedir. Ancak tartışma yapılacak vakanın teori ile ilişkisinin kurulması, sınıfın fizik hazırlığı, vakaların dikkatli hazırlık ve yönetimi, olayların titizlikle seçilmesi, uygulama yönergesinin hazırlanması (Ek 1) ve vakaya özel soruların hazırlanması ve açıklanması tartışmaların istenen davranışları kazandırması için önemlidir. Hizmet içi eğitim programlarında vaka tartışmaları evde hazırlanmak üzere verilebilir. Bu taktirde de gerekli materyalin ve/veya gerekli bilginin sağlanacağı kaynakların bildirilmesi şarttır. Dikkatle planlanan ve öğrencinin gerçekten aktif olacağı bu tür tartışmalar, hemşirelik yönetimi ile günlük çalışma hayatı arasında önemli bir köprü oluşturacak potansiyele sahip olabilirler.

KAYNAKLAR

1. Glendon K., Ulrich D.L. (1997) "Unfolding Cases: an experiential learning model", *Nurse Educ.* July-Aug. 22(4):15-8.
2. Jones D.C. and Sheridan M.E. (1999) " A case study aproach developing critical thinking skills in novice pediatric nurses", *J. Contin. Edu.* Mar-Apr, 30 (2).75-8.
3. Jordan S (1997) "Teaching Pharmacology by case study", *Nurse Educ. Today.* Oct,17 (5): 386-93.
4. Marriner-Tomey, A. (1996) **Guide to Nursing Management and Leadership** 5th.ED.The C.V. Mosby co. St. Louis.
5. Marquis, B. and Huston, C. (1996) **Leadership Roles and Management Functions in Nursing, Theory and Application.** 2nd. Ed. Lippincott Co. Philadelphia
6. Malthy H.J., Ankrusysz M.A. (1990) " The case study approach of teaching decision making to post - diploma nurses", *Nurse Educ. Today.* Dec;10 (6):415-9.
7. Shanks, M., and Kennedy D. (1980). **Administration in Nursing** 2nd. Ed. Mc.Graw. Hill. Book Co. New York.

8. Straus, G., and Sayles, L. (1970). **Personnel: The Human Problems of Management** 4th. Ed. Prentice Hall Inc. New Jersey.
9. Thompson O.L. (1991) "Ethical case analysis using a hospital bill". **Nurse Educ.** July-Aug, 16(4):20-3.

EK 1

Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Hem 406 Hemşirelikte Yönetim, Vaka tartışması Rehberi

Uygulamanın hedefleri

- Verilen teorik bilgilerle vakalar arasında ilişki kurabilme
- Belli amaçlar için grup halinde çalışabilme
- Eleştirel düşünce geliştirebilme
- Eleştirel düşünceyi uygun şekilde aktarabilme
- Grup içinde konuşabilme
- Grup üyesi- lider, sekreter, rapörtör... gibi rolleri yürütebilme
- Grup tartışmalarının belli bir düzen içinde yürütülmesinde sorumluluk alma
- Lider olarak çevreyi kontrol etme
- Grup dinamiğini sağlamaya istekli olma
- Bireysel kısıtlılıklarını objektif olarak değerlendirebilme
- Kısıtlılıklarının giderilmesine katkıda bulunabilme
- Vaka değerlendirmesi yapabilmek için gerekli bilgileri tanımlayabilme
- Eldeki bilgiler ışığında sorunu/sorunları tanımlayabilme
- Sorunlara olası çözümler üretebilme
- Seçeneklerin olası sonuçlarını irdeleyebilme
- Rapor yazabilme

Tartışma yönergesi

- Sınıf 7'şer kişilik gruplara ayrılacaktır.
- Grupların her vakada değişen lider, sekreter ve rapörtörü olacaktır.
- Her vaka lider başkanlığında tartışılacak, sekreter tarafından tartışmaların notu tutulacak ve grubun hemfikir olduğu sonuçlar rapora yazılarak rapörtör tarafından sınıfa sunulacaktır.
- Lider tartışmaların bireysel yargılardan uzak, belli prensiplere dayalı, işlenen konularla ilişkili olarak yapılmasına özen gösterecektir.
- Grup belirlenen süre içinde ilgili konuyu tartışarak, raporunu hazırlayacaktır.
- Raporlar sınıfa sunulacak ve genel değerlendirme yapılacaktır.
- Sunum yapıldıktan sonra rapor; grup görev listesi ile birlikte Abaan'a teslim edilecektir.

Bu tartışmalarda herkesin yönetici rolüne hazırlanması ve olaya uygun bir yönetici olarak davranması beklenir.